

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Høyem

Emne: Brynet

Bygdelag: Brygjedalen

Oppskr. av: Kristina Brygjedal

Gard: Høyemo

(adresse): Høyemo, Høyem

G.nr. 127 Br.nr. 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Etter eiga røynsle

SVAR

Det vanlege ord for bryne her i bygda er "heim" (ei). At bryne kallar ein her for å "kvete". Heim er samnamn for allslag bryne, både grove og fine. Ein nummer dei dei grovheim og finheim.

Som grovheimen brukar ein no berre av dei vanlege smergerbryna ein får i handelen. Til finare heimar brukar ein naturstein. Ein sort av desse var henta atmed Björkvattnet i Sverige. Dei som henta dei, kjøpte med hest, og selde så ut i smått i bygda.

Alle reidskap blir fyrst slipt på slipestein. Når dei så etter nokon bruk blir sløse att, kann ein kvessa dei nokre gonger med grovt bryne. Men til sist blir egga "rind", og då må ein på slipesteinen att.

At tygna ut tjæn med hammar vit ein ikkje har vore brukta her i bygda.

2

Eldre folk vit i fortelja at
åker ofte vart slipte på den
måten at ein grūdde åker, att
og fram på ein stein. Men nokre
namn på steinen har dei ikkje
knytt. No er denne måten ikkje
i bruk lenger.

Ofst skulle ein kunne brü-
ka ljåen ei åkt for ein slipte
han att. Var det steinut mark,
måtte ein slipa aftare.

Til ljåbryne brukar ein no
mest smergelbryne. Grov natur-
stein var det vanlege for, og er
ernd i nokon mån i brüle. Bryne
av tre er ikkje knytt gjete her
i bygda.

For det meste tek ein ljå-
en laus frå orvet når ein skal
slipa. Veglengda til slipesteinen
er vel det avgjerande. Når ein
sliper, står (eller sit) ein slik at
steinen roterer frå ein, og held
så ljåen med egga mot seg.

Når ein bryner ljåen, setler
ein orvet med enden mot marka.
Andre enden, den ljåen er festa på,
står ein i armhola, og held same
armen etter ljåbakken. For andre banda
held ein brynet. For brukar ein
berre eit slags orv. Det er ein
type som eg ikkje trur blir
brüka andre stader. Men det

Kjenn vel utafør råvna av dette
emnet.

Koppen dei får i tida bruke
bera brynet i, kalla dei "heimhús"
(eit). Det var laga av tre, med ei
stropp på for å festa det til bel-
tet. I dette heimhúset bruke dei
ha vatn, så brynet skulle vera
vett. Na har ein brynet i lomma.
For ein bryner, stikk ein det i vatn,
stryk det i dogga eller spyttar
på det, om inga anna råd er. Å
bera brynet i hove er ikkje kjend.

Mjålet ein får når ein bryner
kallar ein her "heimkvæt" (eit). Følle
seier at for vart det bruke mot ring-
orm. Mot andre sjukdomar veit ein
ikkje det vart bruke, heller ikkje
korleis dei bruke det.

Gamle kallar fortel, at for å
få brynet til å "ta på", bruke dei
å leggja det i myra ei tid, då
vart det bette.

Det som er nemnd i spørsmål
18, 19 og 20 veit ein ikkje nokon ting
om her i bygda.

Eller er å nemna at får
bruke dei å spå på brynet. På
det saq dei om dei skulle få "bry-
ver" eller regn. Korleis dei gjorde
det, og om dei råka, det nemner
ikkje soqa om.